

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5567 [1806/1807]

0

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

ישעיה נ"ט

ר"ז

(כא) ואני זאת בריתי איהם אמר יהוה רוחי אשר עליה ודברי אשר שמתי בפיה לא ימושו מפיה ורעה ומפי רעה ורעה אמר יהוה מעתה ועד עולם :

ס (א) קומי אורי כי בא אורך וכבוד יהוה עליך זרח : (ב) כי רגה החשך יכסה ארץ וערפל לאמים ועליך יזרח יהוה וכבודו עליך יראה : (ג) והלכו גוים לארץ ומלכים לנגה זרחך : (ד) שאי סביב עיניך וראי כלם נקבצו בארץ בניך מרחוק יבאו ובנתך על צד האמנה פחת בס"ס : (ה) אז תראי ונהרת ופחת

ורחב

ר ש י

בריתי אותם • בדבר זה כרתי בריתי להם ואקיים כי אף בגלותם לא תשכח תורתו מהם :

ס (ד) על דר תאמנה • על גיססי כסלים של מלכים תהיינה אמונות : (ח) אז תראי ונהרת • זמן תחזן ותנהרין : ופחד ורחב לבבך • ויתמה וירחיב לבך : כי יהפך עליך המון ים • ארו ותחלף לך עושר מערבא : חיל גוים

מכלל יופי

שמים וסר מרע יחשבוהו לשיטה ל"ט] • (טו) וישחומם, ענין תמהון לבב, וכן מאשר שמו עליך רבים אשתומם כשעה חדא: מפגיע, ענין תמנה ונקשה, וכן אל מפגעיני : וחושע לו זרועו, רובה לומר לעצמו, והטעם לפי שעל האדן מוטל להושיע עבדו מיד המחזיקים בו והמשתעבדים בו כמו שצי"ס בנו אומות העולם היום ופתשועת העבד יושע האדן רובה לומר שיגדל שמו וכן הושיעה ימיו ועכ"ל : (יז) וכובע, מלעיל, והוא כלי מעין על הרחש קפח"סיטי בלע"ז : הלבבושה, סס, כמו מלבוש ואמר השם אחר הפועל לתק הענין, כמו רוב דוד צוס, קנף ה' על אבותיכם קנף, ומעלה מעל, ועצום טכח והדומים להם : כמעיל, סמ"ס נקראת רפה, שלא כמנהג ברוב אלא שנמצא כמוהו. (יח) כעל גמולות, פירש כמו שלבש קנאה על גמולות גמול לפרעה ולסכחריב ולשאר לוררי ישראל, כן ילבש קנאה כשיזיחם מגלותם, וכן כעל יאלם כמו שלם על אותם גמולות לאויבינו כן יאלם ומהו השלום חמה לנרוו גמול לאויבינו : (יט) כייבא כנהר נר, כמשמעו ופירושו כשיבא הנר להלחם על ישראל כמו הנהר שנא במרוצה רוח ה' נוססה בו ותשחיתנו. [ונשרש בוא פירש הריק"ס כי יבא לשון שקיעה, כמו ובא השמש וטהר, ופירושו ישקע הנר ולא יראה כמו הנהר שיכנס בים ולא יראה, ופירושו נוססה ענין ניסה אמר רוח ה' תניס הנר שלא יראה ל"ט] : נססה, פועל הכבד הדומה למרובה, ושרש נסם, מענין נס כמו כמסוס נוסם, כלומר התרוממה על הצד להשיבו אחר ועל הדרך הזה תרגם יונתן ארי ייתן נשפע נהר פרת מעיקין ובעימרת דה' תנרין : (כ) ולשבי, מלרע : (כא) ואני זאת בריתי, פירושו ואני הנשחיתים ומענינו תבין חסריו : [ובפירושו לפי שאמר ולשבי פשע ביעקב שהיו בלי עון נקיים מכל פשע אמר כי זאת תהיה בריתי אותם כמו שאמר ירמיהו וכרתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה וגו' ונתתי תורתם בלבם כי כלם ידעו אותי למקטנס ועד גדולם, וזה שאמר רוחי אשר עליך זו רוח טהרה שאמת בתוכם

ישעיה ס

וְרַחֵב לְבַבְךָ בִּיַּיְהוָה עֲלֵיךָ הַמּוֹנִים חֵיל גּוֹיִם יָבֹאוּ לָךְ: (ו) שְׁפַעַת
גְּמֻלִים תִּבְסַף בְּכָרֵי מִדִּין וְעִיפָה פֶלֶם מִשְׁבֵּא יָבֹאוּ זָהָב וְלִבְנָה יִשְׁאוּ
וְתִהְיֶה יְהוָה יִבְשְׂרוּ: (ז) פֶּלֶא־צֶאֱן קָדָר יִקְבְּצוּ לָךְ אֵילֵי נְבוֹת
יִשְׂרָאֵל יַעֲלוּ עַל־רִצּוֹן מִזְבְּחֵי וּבֵית הַפֶּאֶרֶת יֶאֱפָאֵר: (ח) מִי־אֵלֶּה
כָּעֵב הַעוֹפֵינָה וּכְיוֹנִים אֶל־אַרְבְּתֵיהֶם: (ט) כִּי־לִי אֵיִים יִקּוּ וְאֲנִי־וְת
הַרְשִׁישׁ בְּרֵאשִׁנָּה לְהָבִיא בְּנִיךְ מִרְחוֹק פִּסְפֶּם וְזָהָבִים אֲתֶם לְשֵׁם
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פֶאֶרְךָ: (י) וּבְנֵי בְּנֵי־נֶכֶד הוֹמְתִיךָ
וּמְלִכֵיהֶם יִשְׂרָאֵל יִשְׂרָאֵל כִּי בְּקֶצֶף הַבֵּיתִיךָ וּבְרִצּוֹנֵי רַחֲמֶיךָ: (יא)

ופתחו

י ש י

גוים • לכסי עממיא: (ו) שפעת • רוב: זכרי מדין • הוגני מדין הם גמלים
זכורים וכן זכרה קלה (ירמיה ז') : ועיפה • גם הם מזני מדין עיפה ועפר
(ראשית כ"ה) : (ז) ואולי נביות • זכרי נביות: (ט) זרחשונה • כמו
זרחשונה זימי שלמה כעניין שנאמר (מלכים א' י) כי אני תרשים למלך זים
אחת לשלש שנים תבא אני תרשים וגומר: תרשים • שם הים: לשם ה' אלהיך •
שנקרא עליך כי ישמעו שם גבורתי ויבואו: כי פארך • נתן לך פאר: (י)
וזרנוגי • וזה רינותי לך, חיונו"נא פיו"מנט זלע"ז (א מאן אפענעמאנג,
a mon appaiffement זל"א גו מוינער זעווילליגונג, כמו (ראשית לג' י')

זר"ה

מכלל יופי

בתוכם שלא יחטאו עוד, כמו שאמר יחזקאל ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחוקי
תלכו וגי', וטעם אשר עליך, כי זאת הרוח היתה בזכאי, ואמר לו שאותו הרוח תהיה לישראל
אז, וזכרי כמו שהם סדורים בפוך, ואמר כנגד ישראל לא ימושו מפוך, אחר שאשים אותם
בפוך לא ימושו עוד לעולם לא מפוך ולא מפי זרעך לעולם. וראב"ע פירש זאת ברית שאכרית
עמהם רוח הנבואה שיהיה להם זהו שאמר רוחי אשר עליך וזכרי אשר שמתו בפוך כפל דבר כמו
שכתוב והיה אחרי כן אשפוך רוחי על כל בשר וגו', והנבואה לא תפסק מהם לעולם זהו לא ימושו
מפוך וגו', והריק"ס פירש כי בריתי היא התורה שנתנה בברית והנבואהם שלא תמוש מפיהם
לעולם ל"ע]

ס (א) כי בא אורך, הגיע זמן יאועתך שיהיה לך אורה גדולה, וכן תרגם יונתן ארי מטא
זמן פורקנך, ויש מפרשים כי בא אורך ענין הכנסת השמש וביאתו כלומר שקע אורך
ש זייתה כהונה בו עד עתה ומכאן ואילך כבוד ה' עליך זרח, וכן לא יבא עוד שמאך והכל דרך
משל: זרח, פועל עומד: (ב) וכבודו, כפל ענין במלות שונות כיה' כבוד ה' • ויש
מפרשים הו' במקום צי"ח כמו בכבודו, וכן נראה בכבודו: (ג) זרחך, שם יאמר מוטו
זרח על משקל צמח, פרח: (ד) כלם נקטו, פירוש בניך ובנותיך וכן תרגם יונתן
כל עם גליתך, ובא הידיעה אחר הכתי כמו וישנו את טעמו •
נתפתח ותראה את הילד והדומים להם: האמנה, כל בהפסק נפת"ס, והוא מאשר בלא

הפסק

תרגום אשכנזי

ריה

דיין הערץ ; דעם וועלטמעערס גיטער ווענדען דיר זיך צו , דער פֿעלקערשעצע
ווערדען דיר געבראכט . (ו) איין קאמעעלענהעער בערעקט דיר דיא עכנע , מדין'ס
אונד עיפה'ס שנעללע לייפער ; אללע פֿאן שבא קאממענר , אונד גאלד אונד ווייה
רויך טראגענר , פֿערקינדריגען דעם עוויגען רוהם . (ז) דער קארארענעו העערדען
זאממעלן זיך צודיר , נביות ווידרער זינד דיינעם דיהנסטע בעשטימטט . דאן בע
שטיגען זיא , וואהלגעפֿעלליג מיר , דען אלטאר , זא שמיק' איך מיינער העררליכ
קייט הויז . (ח) ווער זינד יענע , דיא וויא וואלקען שנעלל , וויא טויבען צו איהרעם
נעסטע פֿליגען ? (ט) יא ! מיר הארדען דיא פֿערנען קיסטען , תרשיש שיפֿע
געהן פֿארן , ברינגען דיינע זעהנע פֿאן ענטפֿערנטעם לאַנדע , אונד מיט איהנען
גאלד אונד זילבער ; אללעם דעם עוויגען , דיינעם גאטטע , אללעם ישראל'ס היי
ליגען , דער דין פֿעהררליכעט . (י) דאן בויען פֿרעמדלינגע דיינע מויערן ,
איהרע פֿירסטען ווארטען דיה אויף . (איך שלוג דין צוואר אין מיינעם צארנע ,
אבער

ב א ו ר

החכם המתרגם אשכנזית : חיל וגו' : נכסי עממיא יתעלון לגוייך . (הכשדי) : (ז) שפעת *
לאן ליבוי , כתלוננו , שירת * (המבאר בהפטרות) . בכרי : הס הנמליס הקטנים , עולי
ימים , וכן (ירמיהו ב' כ"ג) זכרה קלה : (רד"ק) . ויש מתרגמים (דראמערדארע)
בל'הע , והמלה הזאת נגזרת ממלת (דראמאם) , שהיא ענין מרובה בלשון יון , ויורה על
גמלים קלים לרוץ , וכן מתרגם בל"א : משבא יבאו . שגא סס מדינה בלשון ערב המאוסרת
(איים גליקליכען אראביען) , נקראת על שם שבא , בן יקשן (ראשית י"א כ"ח) , אבי
הערבים , כנודע , והיא מקום זהב , ראה בספר תהלות (ע"ב ט"ו) . ולבונה . בלשון הערב
יגדלו בשמים טובים ונחמדים , הרבה מאוד , כנודע ממה מקומות נספרי הקודש . (ז)
קדר , נביות . הס הערביים , בני ישמעאל (ראשית כ"ה י"ג) , אשר שכנו לפאת נגבה
תימנה לארץ ישראל , בלדות ערב הסלעית (איים שטייניגטען אראביען) , והיו יושבי אוהל
(סצעניטען , צעלטענבעוואהנער) , ומקנה בלן ובקר לריב היה להם , כידוע . ושרהונך .
הטעם יהיו לכרכך , (וכמוהו שמות ל"ה י"ט) את בני הערד לשלח בקודש , הס בנדי הכסיעה .
(ר' אברהם בן עזרא) : יעלו על רצון . מקרא מסורס הוא , ושיעורו יעלו רצון על מונחי ,
ומלת רצון היא כמו תואר הפעל , או שחסר הלמ"ד . (המבאר בהפטרות) . (ח) מי אלה .
הטעם על הננים , והנה קומי אורי , ידבר עם ניון : (ן' עזרא) . כעב וגו' . דאתן בגלי
כעכין קליין , ולא אתעכבא ; גלותא דישראל , דמתכסין ואתין לארעהון , הא כיוכין ,
דתיבין לגו שוכיהון . (הכשדי) . ארובותיהם . הס החלוטות , שס קנס : (בן עזרא) .
(ט) לי אויב יקוו . שאתן להם שכר טוב : (הכ"ל) . תרשיש : ראה למעלה מזה (כ"ג
א') . בראשונה . הטעם שאנשי תרשיש יהיו הראשונים , להשיב נדתי ישראל לגבולס , אל
אדמת הקדש , וכן תרגם הכשדי : פרסא קלעהא בקדמיתא , ועל כי זה תרגם גם החכם
המתרגם אשכנזית , ואין כן דעת המפרשים . כספס וכו' : הנה טעם כי לי אייב יקוו , כי
ישראל לא יתנו להם שכר , והנה הוא מפורס , לשם ה' אלהיך . (ן' עזרא) . פארך . בל
בקמן גדול תחת קטן , בעבור היותו סוף ססוק . (הכ"ל) : (י) ובנו וגו' . נספר
דברי הימים (ב' ב' י"ב) יסיפר , שגלח חירס , מלך צור , אומני בנין , לכנות את בית
המקדש בירושלים , ומה השאיל הכניא את מליכתו פה , ואמר , כי מלכי הגוים יבנו קומות
ליין , והטעם שיוסיפו לה אשר וטוב , ככל כוחם . בו וכו' . הוא מאמר מוסגר (פארע
טהעוים) , ולכן הפרידו משד' הטעמי' ויתר מאשר לפסיו / כמשפ' , ועל פי זה מתורג' אשכנזי *
(יא) ופתחו

תרגום אשכנז

אָפּער גנאָדענפּאַלל ערבאָרט' איך טיך דיין) * (יא) וויא אָפּפּען שטעקן דייע
 נאָרע, טאַג אונד נאַכט אונפֿערשלאָסען, אויף צו נעהמען דער פֿעלקער שאַג-
 רען, אינד איהרע העררשער אים טריאומף * (יב) פֿרוואָהר! פֿאַלק אונד רייך,
 דאַז דיר ניכט דיהנעט, מוס אונטערגעהען, איהרע פֿעלקערשאַפֿט פֿערטילגעט
 ווערדען * (יג) וואָס לבנון ערהאַכנעס האָט, ווירד דיר איינגעבראַכט, עדלע
 טאַנען אונד פֿיכטע אונד ציפרעססענבוים; זיא שטיקען מיינעס הייליגטהומס
 שטעטטע, פֿערהעררליכען מיינעס טהראָנעס זיין * (יד) נידערגעביקט טרעטען
 דייער אונטערהריקער זעהנע צו דיר הין, ווער פֿאַרמאָהלס ריך געשמעהט, ווירפֿט
 נידער זיך צו דייעס פֿוסעס טרייטט; זיא נעגען דיר נון גאַטטעס שטאַרט, ציון דעס
 הייליגען ישׂראל'ס * (טו) שטאַטט דוא זאָנסט פֿערלאָסען, געהאַסט אונד אונ-
 בעזוכט וואָרסט, מאַכ' איך דיר נוצום שטאַלן דער וועלט, צום וואָננעזיין קאַמ-
 מעגדער געשלעכטער * (טז) דער פֿעלקער טילך זאָלל דיר פֿערגער טרענקען, דער
 פֿירסטען איבערפֿלוס ערגעהרען; זאָללסט איננע ווערדען, דאַס איך, דער עוויגע,
 דיין רעטטער, אַיך, דער מעכטיגע יעקב'ס, דיין ערלעזער בן * (יז) שטאַטט
 דעם ערצעס פֿיהר' איך גאַלד דיר צו, שטאַטט דעס אייזענס זילבער; ערץ און האָל,

צעם

ב א ו ר

(יא) וּפְתַחְךָ וְגו' * ישׂאומרים, התי"ק תחת איד"ק, ויש אומרים, כי ופתחו שם אל
 בני בכר, * ואיכנו רחוק, והנה הטעם ידוע, להניח חיל ארץ, ביום גס גלילה - (ראב"ע) *
 ומלכותם נהוגים * יהיו נהגים אליך * והארמי תרגמו: ומלכותן זקיקין, לאן אסורים *
 (המבאר בהפטרות) * ולדעה האחרונה הזאת כלום לאב"ע ז"ל, וגם הכסם המתרגם
 אשכנזית בין נמלות (אום טריאומף) על מנהג האומות הקדומות, ונפרטות הרומיים,
 להליך את המלכים והשרים המניחים מהם במלחמה אל שערי עירם, אסורים בכלל ברזל,
 ולהרים קול ענות נטויה לבני המרכבה (טריאומפּוואָנען), אשר רכב בה הנבזר המנכס
 אויבני, וזה נקרא (טריאומפּים) בלשון רומי * ואין להאריך יותר * (יב) הרוב יחרובו *
 אשכנזיה ישתין * (הכסדי) * (יג) כבוד הלבנון וכו' * העלים הטונים שני, ואחר כך
 מרס, מה הם, כמו שהיה מלך מלך טור למלך שלמה * (דל"ק) * ברוש וגו' * ראש
 למעלה מזה (מ"א י"ט) * לפאר וכו' * לשנא אתר בית מקדשי, ואחר אשיות שכתי
 אוקר * (הכסדי) * ומקום רגלי * כמו שאמר במקום אחר (איכה ב' א') ולא זכר הדוס
 רגלי * והוא דרך מלל להמקום, אשר בו ה' יראה * (המבאר בהפטרות) * (יד) שחוח *
 שם יקרה (אבסטראקטום), משמש במקום תואר הפעל (אדווערביאום), כמו (ויקרא
 כ"י"ג) וזולך חתכם קיומיות, וילך חליו אנג מעדנות (שמ"א א' ט"ו ל"ב), ודומיהם *
 וכן מתורגם כל"א * על כפות רגליך * רצה לאמר, על מדרג הכפית, כי הכף מתחת *
 (דל"ק) * ציון וגו' * של קדוש ישׂראל, אי שילת עיר למעלה מושכת אחרת עמה, ותשלמו:
 בין עיר קדוש ישׂראל * (המבאר בהפטרות) * (טו) ואין עובר * כך * משובש * בית דין *
 (הכסדי) * דור ודור * לכל דורות העולם תהיה נאום, כמו שנקראת (תהלות מ"ח ג') יפה
 נוף נאום כל הארץ * (דל"ק) * (טז) וינקת וכו' * ומסבנין ככסי צמחיה, ובנות מלכין
 מתפנקין * (הכסדי) * ושוד * לאן שדים, והוא דרך מלל על רוב יותר טוב * (המבאר
 בהפטרות מדברי דל"ק) * ואולי מוצא שם שרים מענין פגל שרה בלשון הערב, הקרובה
 מאד ללשוננו, שהיא מורה על ליתל חיהקאה * (יז) תחת וגו' * חלף כחש, דכזו מיניך,
 יבואלס, איתי דהנא * (הכסדי) * הנחושת וכו' * הנה הנקושת ככד מהברזל, על כן

תחתיו

ישעיה ס

רי"ז

וּפְתַחוּ שְׁעַרְיָה הַמּוֹד יוֹמָם וּלְיָלַיְלָה לֹא יִסְגְּרוּ לְהַבְיֵא אֵלַיְכֶם חֵיל גּוֹיִם
 וּמַלְכֵיהֶם גְּהוּגִים : (יב) בְּיַהֲגוּ וְהִמְמַלְכָה אֲשֶׁר לֹא יַעֲבֹדוּךָ
 יֵאבְדוּ וְהַגּוֹיִם חָרוּב יַחֲרְבוּ : (יג) כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן אֵלַיְכֶם יָבוֹא בְרוֹשׁ
 הַדְּהָר וְהָאֲשׁוּר יַחֲדוּ לְפָאֵר מְקוֹם מְקַדְּשֵׁי וּמְקוֹם רַגְלֵי אַכְבֵּד :
 (יד) וְהָלְכוּ אֵלַיְכֶם שְׁחוֹת בְּנֵי מַעֲנֵךְ וְהִשְׁתַּחֲוּ עַל-כַּפּוֹת רַגְלֵיךָ
 כְּרִמְנָא צִיִּיךָ וְקִרְאוּ לְךָ עֵיר יְהוָה צִיּוֹן קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל : (טו) תַּחֲרֵה
 הַיּוֹחֵךְ עֲזוּבָה וְשִׁנּוּיָהּ וְאֵין עוֹבֵר וְשִׁמְתֵיךָ לְגֵאוֹן עוֹלָם מִשׁוֹשׁ דּוֹר
 וָדוֹר : (טז) וַיִּנְקַת חֶלֶב גּוֹיִם וְשֵׁד מַלְכִים הִינְקִי וַיִּדְעַת פִּי-אֲנִי יְהוָה
 מוֹשִׁיעַךָ וּגְאֹלְךָ אֲבִיר יַעֲקֹב : (יז) תַּחַת הַנְּחֻשֶׁת אָבִיָּא זָהָב וְתַחַת

הברזל

ר ש י

זד"ה (והרפני) : (יא) ופתחו שעריך תמיד לשון פיתוח ממשקולת לשון כבד
 על שם שפתיחתן פתיחת עולם פתיחת תמיד כמו שזר מלשון שזירה כך פתחוך
 מלשון פתחו טו"ש אוזיר"ט טש זלע"ז (בכ"רש"י כתוב שרוכ"ט אוזירט"ש, הוא
 זערוכ"ג אופערט"ס, Seront ouverts זל"א ווערדען געעפנעט ציין) : (יג)
 ברוש תדהר ותאשור מני עני יער לבנון (יד) ציון קדוש ישראל ציון דאיתרש
 ביה קדישא דישראל ציון של קדוש ישראל : (טז) ושד מלכים לשון שדים ותינקי יורה
 עליו : (יז) תחת הנחשת שנטלו מומך : ושמתי פקודתך שלם ואימני פרנסייך
 שלם ושלטונייך בזכו :

פקודתך

מכלל יופי

הפסק זכר"י, והוא ענין גדול מענין כאשר ישא האומן את היונק, והיתה הכו"ן ראויה להדגש
 לחסרון טו"ן השרש כי הטו"ן הכתובה לרעות, והריק"ס כתב כי המלה יסידה והכו"ן שרש והה"א
 כוספת כה"א ותבואה, ואף על פי שאמר ובנותיך רובה לומר כל אחת ואחת, ופירוש על זד
 תאמנה על זד המלכות והשרות, כמו שכתוב והיו מלכים אומניך ושרותיכם מניקותיך : (ה)
 אומרא, מן ראה, ורבים טעו בזאת המלה שקראו התי"ו בנעיש כמו מן ירא, וגם יש ספרים
 שכתב בו"ד, וטעות הוא, כי מן ראה היא, וכן תרגם יונתן בכן תחזין ותנהרין, ופירושו
 תיראי בניך שיבאו מכל זד וינהבו פניך, זהו ונהרת : ונהרת, ענין אורה, ומרגום אור
 כהורא, וכן הביטו אליו ונהרו, ואל מופע עליו נהרה : ופחד ורחם, פירושו יפחד ליראה
 את ה' הנכבד כשיראו רוב הטובה, כמו שאמר ופחד אל ה' ואל טובו : ורחב, מהכרות שהיה
 להם מתחלה עתה ירחב וישמח : (ו) יבשרו, מספר המדשות על טוב או על רע יקרא
 מבשר, לפיכך אמר ותהלות ה' יבשרו, כי אומות העולם יהיו מדשים בספור תהלות ה', עד
 אותו הזמן : (ז) כל צאן קדר, רובה לומר רוב, כמו וכל הארץ באומצרים : אילוי כפיות
 חסר ב"ת השמוש, ופירושו באילי נביות : ושרתונך, בא בתוספת כו"ן עם הכינוי
 שלא כמנהג, והוא מלעיל, כי האתנחתא בשניהם נתי"ו, ולפיכך הכו"ן כקודה בסגו"ל.
 יעלו על רצון מונחי, הפוך כמו יעלו על מונחי לרצון, וכן מקום שם קבר כמו מקום קבר
 שם : אפאר, שיביאו הגוים מנסה וקרנבות, והטעם שאחן כלבם לפאר, וכן טעם כי אז

אהפך

כט א

29

ישעיה ס

הַבְּרוּל אָבִיא כֶסֶף וְחַחַת הָעֵצִים נְחֹשֶׁת וְחַחַת הָאֲבָנִים בְּרוּל
וְשִׁמְתִי פְקֻדָתְךָ שְׁלוֹם וּנְגִישִׁיךָ צְדָקָה : (יח) לֹא יִשְׁמַע עוֹד חֲמָם
בְּאַרְצְךָ שׁוֹד וְשֹׁבֵר בְּגִבּוֹלֶיךָ וְקִרְאֵת יְשׁוּעָה חוֹמֹתֶיךָ וְשַׁעֲרֶיךָ
תִּהְיֶה : (יט) לֹא יִהְיֶה לְךָ עוֹד הַשֶּׁמֶשׁ לְאוֹר יוֹמָם וּלְנֶגַהּ הַיָּרֵחַ
לְאֵי יָאִיר לְךָ וְהָיָה לְךָ יְהוָה לְאוֹר עוֹלָם וְאֱלֹהֶיךָ לְחַפְּאֵרְךָ : (כ)
לֹא יָבֹא עוֹד שֶׁמֶשׁךָ וַיִּרְהַךְ לֹא יֵאָסֶף כִּי יִהְיֶה יְהוָה לְךָ לְאוֹר עוֹלָם
וְשָׁלְמוּ יָמֵי אָבְלֶיךָ : (כא) וְעַמְּךָ כָּלָם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ
בְּצַר מִפְּטֹעַ מִטְּעֵי קָרִי מִעֲשֵׂה יָדַי לְחַפְּאֵר : (כב) הַקָּטָן יִהְיֶה לְאֵלֶיךָ
וְהַצָּעִיר לְגוֹי עֲצוּם אֲנִי יְהוָה בְּעֵתָהּ אֲחִישְׁנָה :

סא א רוח

ר ש י

פקודתך • פקודים שלך ורבותינא חמרו הפקודות שבאו עליך בגלותך והכוננים
שחוקך יהיו לך לשלום ולצדקה : (יט) לא יהיה לך עוד • לא תזטרכי לחור
השמש : להתפאר • שהיה מתפאר גם , פו"ר וונטיר בלע"ז (כמו לעיל מ"ה
כ"ה) : (כ) לא יאסף • לשון לא אספו נגהם הכניסו אורם (יואל ב') :
(כב) צעתה אחישנה • זכו אחישנה לא זכו צעתה :

סא א יען

מבלל יופי

אחפיד על עמים : (ח) חעופנה , לשון נקנה על קהלות ישראל העולות מהגולה מזה ומה
ותבאנה קל מהרה כמו הענן , והמשיל מרוצת הקלות לעיפפות כי היא התכועה הקלה שבתנועות
וכן יעוף יומם : וכיונים , הכ"ף פתוחה לדיעה , כלומר היונים שינחמו הגוזלים באובך כי
יותר יעופו מהרה באובם אל קניהם ממה שיעופו בלאתם מהם : (ט) בראשונה , במקורו
כ"ף הדמיון כנראשונה כמו שהיו באות אכיות תרשים בראשונה בימי שלמה : פארך , לזכר
כי לנקנה לא תאמר כי אם בני"י למ"ד הפועל , ואף על פי שידע' שידבר כנגד הנקנה
אינו כן , אבל כשידבר כנגד הכנסה ידבר פעם לשון זכר פעם לשון נקנה , לשון זכר כנגד
העם לשון נקנה כנגד הכנסה , ופירוש פארך הוא נתן לך הפאר והכבוד הזה , שיעבדוך
הגויים : (יא) ופתחו , מטועל , והחיר"ק תמורת השור"ק , והראוי בו ופיתחו , כן דעת
המדקדקים , ודעת רד"ק שא"ל מן הדגש בלא תמורה , ויהיה פועל עומד כאלו אמר ונפתחו
שעריך : חיל גויים , פירוש ממון וכסו , וכן תרגם יונתן לאעלאה בנך נכסי עממין ,
וכנ"י אליך כנגד ירושלים , כמו שהיא כל הפרשה : (יב) חרב יחרבו , ענין חרבן , ויש
מפרשים ענין חרב , כלומר יחרבו : (יד) שחוח , שם נשקל גבה קימתו מן חסתיו
שחוח : בני מעניך , אותם שהיו מעניך בגלות ומתו כנר בנייהם
שחוח בזמן הישועה , ופירוש מעניך מעני בנך כי כנגד ירושלים מדבר , וכן על כפות רגלי
בנך , ור"ל לומר על מדרך הכפות כי הכף מתחת : ציון קדוש ישראל , שם מקום מבטחהו
סמוך פתיחות מעטים : (טז) ושד מלכים , בחול"ס כמו בפת"ס חלבו שד מענין שדים
ככוכה , ובעבור זה סמך לו היניקה , ונקראו כן לפי שיש בהם לחות ודשנות : (יח) וקראת
שועה

תרגום אשכנזי

רכ

צעם שטאַט, אינד אײזען שטאַטט דער שטיינע • פֿרידע זאָלל דיין אויפֿזעהער ,
 גערעכטיגקײט דיין לאַנדפֿלעגער זײן • (יח) פֿאַן קײנעם פֿרעפֿעל הערט
 מאַן אין דײנעם לאַנדע, פֿאַן צערשטערונג, פֿאַן פֿערדערבען נײַטס אין דײנען
 גרענצען; פֿאַן הייל זאָללען דיא מויערן, פֿאַן לאַבגעזענגע דיא טהאַרע ערטענען •
 (יט) נײַט דיא זאָננע ערלייכטעט דיר דיא טאַגע מעהר, נײַט מעהר גײבט דיר
 העללע דעם מאַנדעם שיממער; דער עוויגע אײזט דיר עוויגעס לײַט, דיין גאַטט
 דיר העררליכער גלאַנץ • (כ) גײמער געהט אונטער דײנע זאָננע, דיין מאַנד
 וועקסעלט נײַט דיא געשטאַלט; דען ער, דער עוויגע, אײזט דיר אײמעררויג
 ערנדעס לײַט • — זאָ ענדיגען זײך דײנע טרויערטאַגע! (כא) דיין פֿאַלק —
 זאָללע טוגענדהאַפֿט, בעוואָהנען דיא ערדע אײמעררוועהרענד; זײנד מײנער
 פֿפֿלאַנצונג שפּרעסלינגע, געשעפֿע מײנער האַנד, זײר צום פֿרײס • (כב) דער
 קלײנסטע ווירד צו טויענד, דער אונגעאַכטעטע צו מעכטיגעס פֿאַלקע ווערדען;
 אײך, דער עוויגע, פֿאַללברײנגע אײליג צור בעשטימטען צײט • —

סא (א) דער

ב א ו ר

פּחמיו זהב כננדו • (ראב"ע) • ושמתו פקודתך וכו' • לדעת המפרשים נחמרה פה מלת
 אנשי, ושיעורו: ושמת אנשי פקודתך לך לשלום וכו', אבל אין צורך לזה כלל, כי הנביא
 מדבר פה בדרך משל, שיהיה השלום בעצמו פקיד על ישראל, והצדקה נוגש, כלומר, כל
 כך יהיה הכל באהבה ובאחוה, באין פרץ, ובאין כוונה, והוא נאות מאוד לכוונת יופי המליצה,
 וכן תרגמו בל"א • (המבאר בהפטרות) • (יח) וקראת ישועה וכו' • כתרגמו: ויערען
 פורקן על אורך, ועל תרעך יהוה משבחין • (הכ"ל) • (יט) לא וגו' • לא תצטרכי לאור
 פשמש, בעבור אור השכינה • (ר' אברהם בן עזרא) • יהיה וכו' • כבר פירשנו, כי ישל
 הישיבה והטובה לאורה, אמר, כל כך יהיה אורך גדול, שהוא אור ה', והוא הטובה הגדולה,
 עד שלא יהיה נחשב אור השמש ואור הירח לכלום, והכל דרך משל, כמו שאמר (למעלה מזה
 ל"כ"ו) ואור החמה יהיה שבעתים • (רד"ק) • ולנוגה הירח וגו' • אסוב צוה מה שאמר
 ולנוגה, בלמ"ד, שגלת יאיר מוסב על השמש, כי כאשר נודע, הירח מקבל אורו על ידי
 קרני השמש, ותשלים המקרא כן הוא: השמש לא יאיר לנוגה הירח לך, ועס לנוגה, כמו
 בעבור נוגה, והמתרגם האשכנזי תרגמו כפשוטו, וכפי הנאות אל הכוונה • (המבאר
 בהפטרות) • לאור עולם • יומם ולילה • (ן' עזרא) • (כ) לא יבא וכו' • לא תבטל
 עוד מלכותך, ויקריד לא יעדי • (הכסדי) • וירחך לא יאסף • לא יאסף אורו, ויהיה
 נסתר, כאשר הוא נסוף כל חודש • (כא) נצר וגו' • נצח דמוותי, עובד גבורתי,
 לאשתבחא • (הכסדי) • מעשה וכו' • כדרך בן אדם, שימח במעשיו, בהיותם מתוקנים •
 (ראב"ע) • (כב) הקטן וגו' • אינו אומר על גוף אחד, כי מה ענין קטן ועביר? אלא
 רוצה לומר השבט והמשפחה • (מדברי רד"ק) • יהיה וכו' • המשפחה הקטנה, שמכפרה
 עשט, תהיה לאלף • (ן' עזרא) • בעתה אחישנה • כשיבוא עתה, אמר לעשות כאשר
 דברתי • (המבאר בהפטרות) •

סא א רוח

מכלל יופי

ישועה, יש מפרשים כי התי' תמורת ה"א, ומשפטו וקראה כמו וקראת אתכם הרעה, ענין
 מקרה, וככך הוא להיותו ענין קריאה, ותי' וקראת לנוכח ציון, כלומר תקראי ישועה
 קומותיך, הפך המלחמה שהיתה מקדם בשערים, ולשעריך תהלה; רוצה לומר שלא יספרו
 בהם רק תהלות ה' •

סא א משה

כט ב 29

תרגום אשכנזי

סא (א) דער גייסט גאטטעס , דעס העררן , וועכט איבער מיר ; פיר וואהר ! דער עוויגע זאלטע מיך , זאנדטע מיך , ליידענדען הייל צו פער קינדען , געבראכנע הערצען צו היילען ; פרייהייט פיר געפאנגענע , פיר געפאסע סעלטע ערלעזונג אויס צו רופען . (ב) דעס עוויגען זאנדטעניאהר צו פערקינדען , דען ראכעטאג זאונערס גאטטעס , דיא טרויערנדען זאללע צו טרעסטען . (ג) ציון'ס טרויערנדען קראנען שטאטט אשע , שטאטט טרויער פריידענע עהל צו פערליידען , וואננעגעוואנד אן דיסטערן געמיטהעס שטאטט צו געכען ; אויף דאס מאן זיא געננע : „דער טוגענד שפרעסלינגע , פפלאנצונגען , דעם עוויגען צום פרייע .“ (ד) זיא בויען דער פארוועלט טרימער , דיכטען זאלטע רואינען עמפאר ; שטעללען פעהרעטרטע שטערטע ווידער הער , פערפלאנסער צייטאלטער שוטט . (ה) פערמדלינגע מאכען זיך אויף , ווידען איירע שאפע ; זאוסלענדער בווען איירע עקקער , איירע וויינבערגע . (ו) איהר זאכער הייסעט דעס עוויגען פריסטער , זאונערס גאטטעס דיהנער נענטט מאן אייך ; דער פערלקער גיטער געניסעט איהר , ריהמעט אייך איהרער העררליכקייט . (ז) שטאטט איהרער שאנדע ווירד איהנען דאפפעלטעס וואהל , שטאטט דער שאנד פראהלאקקען זיא איהרעס גלוקליכען לאאזעס

ב א ו ר

סא (א) רוח ה' וגו' . אמר נבייא : רוח נבואה מן קדש ה' אלהים עלי . (הכשדי) . יען מושח וכו' . כי הכנאים יקראו משיחים , וכמוהו (תהלות ק"ה ט"ז) אל תגעו צמיחי , והם האבות , ויאמר רבי משה הכהן כ"ע , כי תשובת יען משח ה' אותי , שזש אשש נה' (להלן פסוק י"ד) , ואין צורך , כי יען טעמו , השם משחי , בעבור שאכשר ענוים . (ראב"ע) . לבשר ענוים . ישועה , וקצר הכתוב , וסמך על המנין , ורבים ככה , יכן למעלה מזה (מ"ט) מבשרת ציון , מבשרת ירושלים . ענוים . ראה למעלה מזה (כ"ט י"ט) . לחבוש וגו' . לרפוא את לבות הכדכאים , הנשכרים מעובר רעה ומיגון . פקה קוח . מלה אחת , ועי' ולמ"ד הם כפולים , כמו (תהלות ל"ח י"א) סחרחר , יקרקק , אדמדס (ויקרא י"ג מ"ט) , והוא שם . (ראב"ע) . ורד"ק ז"ל כתב : „פקח קיח שתי מלות , וענין מלה אחת , ופירוש , פתוח המאמר , ויש לפרשו כענין שתי מלות , וזיקראו לאסירים פקח , רוצה לומר , שיפתחו ממאסרם , וכן יקראו לפהס קוח , שרשו לקח , רוצה לחמור , שילקחו מהגלות , ואדוכי אבי ז"ל פירש , כי שם המאסר קוח , לפי שהם נלקחים ונכלאים צו , כאלו אמר , פתחו בית המאסר , ויבאו האסירים .“ ותרגומי האשכנזי סוגל את כל הדיעות . (ב) שנה רצון . היא שנת הגאולה . (בן עזרא) . ויום פקח . כי יקום שיפט כל הארץ את דם עבדיו , מיד הגוים האידוניים . כל אבליים . הנה פירש אחר בן (במסוק הבא) , כי הם אבלי ציון . (ראב"ע) . (ג) לשום . הוא שיפרש . (הנ"ל) . פאר . כליל . (הכשדי) . החח אפר . כי מכהג האבל , לשום אפר בראשו . (רד"ק) . והנה השתמש המליך הקדוש בזה בלשון נופל על לשון (פארזאנאמאזיא) . שמון ששון וכו' . כי האבל לא יסוך שמן , והתקועית (שמואל ב' י"ד ב') לעדה . (ז' עזרא) . מעטה וגו' . לנוש ניל וסדוה תחת רוח נפשכה מתנת לב . רוח כהה . רוחהון , רהוות עמיה . (הכשדי) . אלי הצדק . מגזרת אילכיים , כמו (למעלה מזה א' כ"ט) מאלים אשר חמדתם , והעד מטעה ה' . (בן עזרא) . והכשדי תרגם : רברבי קושטת , וביאר מלת אילי עכין שרים וכונידים , כמו (ישקאל י"ז י"ג) אילי הארץ . ואנכי תרגמתי כפי הפופה , ולפי הכחות בלשון אשכנזי . מטע וגו' . עמיה דה' לחשתתת . (הכשדי)